

Prof. dr. sc. Ante Bežen

Suvremena organizacija
nastave početnog čitanja i
pisanja

BiH, 9. i 10. listopada 2018.

Što je pismenost?

U užem smislu: sposobnost čitanja i pisanja na materinskom i stranim jezicima

U širem smislu: sposobnost i vještina razumijevanja i služenja informacijskim oblicima koje donosi tehnološki razvoj društva, pronalaženje bitne informacije u nekom tekstu, traganje za informacijom, razumijevanje sadržaja nekog obrasca i dr.

Profili suvremene pismenosti

Vrste suvremene pismenosti:

- 1) abecedna (alfabetska, slovna) na materinskom i barem jednom stranom jeziku (engleski)
- 2) numerička – služenje brojkama na razini temeljnih matematičkih operacija
- 3) simbolička (semiotička) – stvaranje i razumijevanje simboličkih poruka
- 4) informatička /digitalna (elektronička) – služenje osnovnim informatičkim sustavima (računalo, pametni telefon, SMS, internet)
- 5) tehnička – svakodnevno upravljanje tehničkim pomagalicama informatičke pismenosti
- 6) Posebni profili pismenosti: čitateljska, ekonomska, politička ...

Povijesni razvoj medija pismenosti

Mediji u razvoju komuniciranja i pismenosti:

- govor
- pismo (5 tisuća godina), pisanje rukom
- tisak (Gutenberg, 14.stoljeće)
- audiovizualni mediji (film, radio, tv – kraj 19. i početak 20. stoljeća)
- digitalni mediji (računalo, internet, polovina i kraj 20. stoljeća)

Povijesna akumulacija medija i oblika pismenosti: pojava novih medija ne uklanja stare pa danas postoje svi oblici pismenosti i mediji komuniciranja koji su se pojavili u povijesti, ali u drukčijem odnosu: pisanje rukom – pisanje na digitalnim medijima

Stupnjevi pismenosti

- Primarna (elementarna, slovna, abecedna, alfabetska) – sposobnost pisanja i čitanja na materinskom i stranim jezicima
- Sekundarna (funkcionalna) - razumijevanje pisanih tekstova u svakodnevnom životu, npr. pisanje molbi i žalbi, kod uporabe proizvoda, popunjavanja formulara, orijentiranje u trgovini, prometu, javnim ustanovama i sl.
- Tercijarna (informatička) - informacijska, računalna, internet, SMS)

Sastavnice slovne pismenosti

- Slovopis
 - slovopis hrvatskoga jezika
 - školski slovopis
- Pravopis
- Gramatika / slovnica
- Rječnik

Projekt *Jezični i likovni standardi u početnom čitanju i pisanju na hrvatskom jeziku*

Nositelj projekta: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Trajanje projekta: 2008. – 2012.

Rezultati projekta:

- Novi slovopis školskih slova za početno čitanje i pisanje na hrvatskom jeziku
- Slovopis ugrađen u Hrvatski pravopis 2013.
- Knjiga Ante Bežen – Siniša Reberski: *Početno pisanje na hrvatskom jeziku*, 2014.
- Novi školski slovopis uveden u praksu prvih razreda svih osnovnih škola u Hrvatskoj šk. god. 2014. / 2015.
- Kurikul hrvatskoga jezika 2018. uveo **dvogodišnje učenje slova**: formalna (tiskana) u 1. razredu i rukopisna (pisana) u 2. razredu osnovne škole

Osnovna struktura kurikula

- Ciljevi učenja (obrazovne potrebe)
- Sadržaji učenja (programiranje)
- Uvjeti učenja (strategije, sustavi, metode)
- Obrazovni ishodi (vrednovanje)

Kurikul Hrvatskoga jezika

- Kurikulna reforma u Hrvatskoj

Pet obrazovnih ciklusa:

- 1) predškola, 1. i 2. razred osn. škole
- 2) 3, 4. i 5. razred osn. škole
- 3) 6., 7. i 8. razred osn. škole
- 4) 1. i 2. razred srednje škole
- 5) 3. i 4. razred srednje škole

Struktura kurikula Hrvatskoga jezika

- Hrvatski jezik i komunikacija
- Književnost i stvaralaštvo
- Kultura i mediji

Tekstualno-digitalno učenje i poučavanje

- Udžbenici (eksperimentalni): 70 % tekst; 30 % digitalni materijali
- Obrazovne platforme izdavača (digitalni repozitorij)
- Tableti za svakog učenika
- Pametna ploča za prikazivanje digitalnih sadržaja, procesa pisanja, zadatka, rješenja

Početno čitanje i pisanje – 1. godina

- povezuje glas s odgovarajućim slovom
- razlikuje slova od drugih znakova
- povezuje glasove i slova u cjelovitu riječ, a riječi u rečenicu
- **piše velika i mala slova školskoga formalnog pisma**
- prepisuje riječi i rečenice
- samostalno piše riječi i rečenice samo naučenim slovima
- oblikuje kratak pisani tekst primjeren početnomu opismenjavanju
- ističe pisanje velikog početnog slova: prva riječ u rečenici, vlastita imena i prezimena ljudi i imena naselja ili mjesta u užem okružju - piše rečenični znak na kraju rečenice
- tekstovi: kratki tekst od tri do pet rečenica, sadržajno i logički povezani

Početno čitanje i pisanje – 2. godina

- **piše velika i mala slova školskim rukopisnim pismom**
- povezuje slova u cjelovitu riječ, riječ u rečenicu pišući školskim rukopisnim pismom
- prepisuje riječi i rečenice rukopisnim slovima
- samostalno piše riječi i rečenice naučenim rukopisnim slovima
- u pisanju rukopisnim slovima pazi na veličinu pojedinih elemenata slova, vrstu poteza i način spajanja
- razlikuje pojam glas, slovo, slog, riječ
- u pisanju rastavlja riječi na slogove na kraju retka; prepoznaje i rabi pravopisni znak spojnicu kod rastavljanja riječi na slogove na kraju retka - piše veliko početno slovo: imena životinja, blagdana i praznika, ulica, trgova i naseljenih mjesta u bližem okružju
- piše oznake za mjerne jedinice (duljina, novac, vrijeme)
- piše ogledne i česte riječi u kojima su glasovi č, ć, dž, đ, ije/je/e/i
- tekstovi: kratki opis predmeta ili lika, obavijest, pismo, pisani sastavak

Standardno šolsko pismo- formalno (tiskano) okomito

A B C Č Ć D Đ E F G H I J K L M N
O P R S Š T U V Z Ž DŽ Lj Nj Q W X Y
ā b c č Ć d đ e f g h i j k l m n o p r s š t u v z ž
dž l j n j Dž Lj Nj q w x y a f g k n x y

Standardno školsko pismo – formalno (tiskano) koso

A B C Č Ć D Đ E F G H I J K L M N
O P R S Š Ť U V Z Ž D Ž L J N J Q W X Y
a b c č ć d đ e f g h i j k l m n o p r s š ť u v z ž
d ž l j n j D ž L j N j q w x y a f g k p x y

Standardno šolsko pismo – rukopisno, uspravno

A B C Č Ć D Đ E F G H I J K L M N
O P R S Š Ť U V Z Ž Q W X Y
a b c č Ć d đ e f g h i j k l m n o p r s š ť u v z ž
dž lj nj Dž Lj Nj g w x y f r s v q w

Standardno školsko pismo – rukopisno, koso

Ishodi za područje Hrvatski jezik i komunikacija u 1. razredu

- Učenik razgovara i govori u skladu s jezičnim razvojem izražavajući svoje potrebe, misli i osjećaje
- Učenik sluša jednostavne tekstove, točno izgovara glasove, riječi i rečenice na temelju slušanoga teksta
- Učenik čita tekstove primjerene početnomu opismenjavanju i obilježjima jezičnoga razvoja
- **Učenik piše školskim formalnim pismom slova, riječi i kratke rečenice u skladu s jezičnim razvojem.**
- Učenik upotrebljava riječi, sintagme i rečenice u točnome značenju u uobičajenim komunikacijskim situacijama.
- Učenik prepoznaje razliku između mjesnoga govora i standardnoga hrvatskog jezika.
- Učenik prepoznaje glasovnu strukturu riječi te glasovno analizira i sintetizira riječi primjereno početnomu opismenjavanju.

Ishodi za područje Književnost i stvaralaštvo u 1. razredu

- Učenik izražava svoja zapažanja, misli i osjećaje nakon slušanja/čitanja književnoga teksta i povezuje ih s vlastitim iskustvom
- Učenik sluša/čita književni tekst, izražava o čemu tekst govori i prepoznaje književne tekstove prema obliku u skladu s jezičnim razvojem i dobi
- Učenik izabire ponuđene književne tekstove i čita/slušá ih s razumijevanjem prema vlastitome interesu
- Učenik se stvaralački izražava prema vlastitome interesu potaknut različitim doživljajima književnog teksta

Ishodi u području Kultura i mediji u 1. razredu

- Učenik sluša/čita tekst u skladu s početnim opismenjavanjem i pronalazi podatke u tekstu.
- Učenik razlikuje medijske sadržaje primjerene dobi i interesu.
- Učenik posjećuje kulturne događaje primjerene dobi.

Utvrđivanje predznanja učenika na početku školske godine - pojedinačno

Razine poznavanja slova	Broj učenika	Postotak od ukupnog broja učenika
1. Ne poznaju ni jedno slovo.		
2. Prepoznaje nekoliko (malih i/ili velikih) formalnih slova, ali ih ne zna napisati.		
3. Prepoznaje većinu (malih ili velikih) formalnih slova, ali ih ne zna napisati.		
4. Prepoznaje većinu malih ili velikih formalnih slova i zna ih napisati.		
5. Prepoznaje sva formalna slova i zna ih napisati.		
6. Riječi pisane velikim formalnim slovima od 3 slova i veće: a) ne zna čitati b) čita sa zastajkivanjem i prekidima (ne zna sva slova) c) tečno čita, zna sva slova.		
7. Riječi pisane malim formalnim slovima od 3 slova i veće: a) ne za čitati b) čita sa zastajkivanjem i prekidima (ne za sva slova) c) tečno čita, zna sva slova.		
8. Riječi i rečenice pisane rukopisnim slovima: a) ne zna čitati b) čita s teškoćom c) tečno čita.		

Didaktički izvori i sredstva

Obvezno:

Papirnati radni udžbenik – 70% (radni)

Digitalni udžbenik – 30 %

Pametna ploča

Neobvezno:

Vježbenica

Pisanka

Materijali koje napravi učitelji/ica

Zahtjevi za učenike

- Tiskani udžbenik
- Tablet
- Pribor za pisanje

Zahtjevi za učitelje

- Vještina rada s papirnatim udžbenikom
- Vještina rada s digitalnim udžbenikom (sekundarna i tercijarna pismenost)
- Vještina uporabe pametne ploče
- Vještina uporabe digitalnih platformi
- Izrađivanje metodičkih artefakata od raznih materijala i digitalnih

Izvedbene strategije u početnom čitanju i pisanju

- Vremenski okvir (prvi i drugi razred)
- Tehnika početnog pisanja (pisanje ujednačenim pritiskom)
- Poredak učenja školskih slova (prije formalna, zatim rukopisna)
- Zajedničko učenje čitanja i pisanja zajedno velika i mala slova)
- Ovladavanje prostorom pisanja (crtovlje)
- Izbor slova (okomita formalna i kosa rukopisna)
- Slijed učenja slova nije strogo zadan
- Model učenja slova (monografski)
- Učenje pomoću tekstualnog predloška
- Izrada metodičkih rukotvorina (artefakata)
- Vježbe čitanja i pisanja
- Praćenje i vrednovanje postignutih ishoda
- Povezivanje s književnim i neknjiževnim tekstovima